

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

**ІНСТИТУТ ФІЛОЛОГІЇ
Кафедра російської мови**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Директор Інституту філології
_____ **проф. Семенюк Г.Ф.**

**ПРОГРАМА
для аспірантів**

**ТЕОРЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ ПСИХО- ТА ЕТНОЛІНГВІСТИКИ
(спеціальність 10.02.02 – російська мова)**

Затверджено на засіданні кафедри
російської мови Інституту філології
Протокол № 6 від 16 березня 2013 р.
Завідувач кафедри _____ **проф.Снитко О.С.**

Затверджено
Вченою радою Інституту філології
Протокол № 8 від 26 березня 2013р.

Київ – 2013

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Важливою тенденцією розвитку сучасної лінгвістики є орієнтація на вивчення мови в контексті основних проблем антропології, у тісному зв'язку з природою людини, її здатністю набувати та зберігати знання про світ, у зв'язку з різними типами діяльності людини.

Антропологічна парадигма лінгвістичних досліджень спричинила розвиток різних галузей мовознавства, серед яких слід назвати такі:

1. **когнітивна лінгвістика**, у центрі уваги якої знаходиться проблема зв'язків між мовою та мисленням, питання отримання, зберігання, обробки та використання знань, у тому числі й мовних, ця галузь мовознавства спрямована на дослідження способів концептуалізації й категоризації певною мовою дійсності та внутрішнього рефлексивного досвіду;
2. **соціолінгвістика**, яка вивчає закономірності соціальної природи мови, функціонування та історичного розвитку мови на підставі аналізу взаємовідношень “людина та суспільство”;
3. **психолінгвістика**, яка концентрує увагу на дослідженні мовленнєвої діяльності індивіда (конкретної людини);
4. **етнолінгвістика**, наука, що орієнтується на дослідження глибинних взаємозв'язків мови, історії та культури етносу;
5. **прагмалінгвістика**, яка досліджує використання людиною мови як знаряддя соціальної дії та взаємодії в умовах конкретних ситуацій спілкування.

Ключовим поняттям, яке об'єднує зазначені вище актуальні галузі лінгвістики, є поняття **мовленнєвої діяльності**, без якої є неможливим здійснення діяльності вищого рівня – когнітивної, комунікативної, предметно-практичної або духовної.

Усі галузі сучасного мовознавства, безумовно, доповнюють одне одного. Вони пов'язані між собою певною надметою - зрозуміти людину крізь призму її мови, з одного боку, з іншого, – зрозуміти феномен мови крізь призму людини, її природи, психічної та духовної організації.

У лекційному курсі для аспірантів-філологів пропонується аналіз найактуальніших теоретичних питань психо- та етнолінгвістики.

Курс розрахований на 30 лекційних годин. Контроль за засвоєнням курсу забезпечується шляхом виконання індивідуальних завдань, пов'язаних з проблематикою наукових досліджень аспірантів.

ТЕМАТИКА ТА ЗМІСТ ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Сучасна лінгвістика: відповіді на виклики XXI століття.....4 год.

Дослідницькі принципи сучасного мовознавства. Загальні та лінгвістичні методи дослідження. Вивчення мови як діяльності.
Психолінгвістичний ракурс вивчення мовної діяльності людини.

Література

Арутюнова Н. Д. Фактор адресата / Н. Д. Арутюнова // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. – 1981. – Т. 40, № 34.

Баранов А. Н. Постулаты когнитивной семантики / А. Н. Баранов, Д. О. Добровольский // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. – 1997. – Т. 56, № 1.

Горелов И. Н. Основы психолінгвістики / И. Н. Горелов, К. Ф. Седов. – М., 2001.

Гумбольдт В. фон. Избранные труды по языкознанию / В. фон Гумбольдт. – М., 1984.

Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры / В. фон Гумбольдт. – М., 1985.

Залевская А. А. Психолінгвістика: пути, итоги, перспективы / А. А. Залевская // Вопр. языкознания. – 1998. – № 6.

Исаев М. И. Словарь этнолінгвістических понятий и терминов / М. И. Исаев. – М., 2001.

Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. С. Иссерс. – М., 2006.

Караулов Ю. Н. О состоянии русского языка современности / Ю. Н. Караулов. – М., 1991.

Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М., 1987.

Караулов Ю. Н. Словарь Пушкина и эволюция русской языковой способности / Ю. Н. Караулов. – М., 2006.

Кибрик А. Е. Лингвістические постулаты / А. Е. Кибрик // Уч. зап. Тарт. ун-та. Вып. 621. Механизмы ввода и обработки знаний в системах понимания текста : Труды по искусственному интеллекту. – Тарту, 1983.

Кирилина А. В. Гендерные исследования в лингвістике и теории коммуникации / А. В. Кирилина. – М., 2004.

Крейдлин Г. Е. Мужчины и женщины в невербальной коммуникации / Г. Е. Крейдлин. – М., 2007.

Кубрякова Е. С. Номинативный аспект речевой деятельности / Е. С. Кубрякова. – М., 1986.

Кубрякова Е. С. Эволюция лингвистических идей во второй половине XX века / Е. С. Кубрякова // Язык и наука XX века. – М., 1995.

Леонтьев А. А. Введение / А. А. Леонтьев // Слобин Д. Психолингвистика / Д. Слобин, Дж. Грин. – М., 1976.

Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990.

Мечковская Н. Б. Социальная лингвистика / Н. Б. Мечковская. – М., 1996.

Пономарьов А. Українська етнографія / А. Пономарьов. – К., 1994.

Постовалова В. И. Картина мира в жизнедеятельности человека / В. И. Постовалова // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. – М., 1988.

Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики / А. М. Приходько. – Запоріжжя, 2007.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава, 2006.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О. Селіванова. – Полтава, 2008.

Сусов И. П. Лингвистика между двумя берегами / И. П. Сусов // Языковое общение: единицы и регулятивы. – Калинин, 1987.

Сусов И. П. Лингвистическая прагматика / И. П. Сусов. – Винница, 2009.

Сепир Э. Избранные труды по языкознанию и культурологии / Сепир Э. – М., 1993.

Степанов Ю. С. В поисках прагматики / Ю. С. Степанов // Изв. АН СССР. Сер. лит. и яз. – 1981. – Т. 40, № 34.

Тарасов Е. Ф. Тенденции развития психолингвистики / Е. Ф. Тарасов. – М., 1987.

Чулкина Н. Л. Мир повседневности в языковом сознании русских: Лингвокультурологическое описание / Н. Л. Чулкина. – М., 2009.

Этнопсихолингвистика. – М., 1988.

Язык и структуры представления знаний. – М., 1992.

Лекція 2. Процес породження слова в контексті загальнонаукової проблеми зв'язку мови і мислення..... 4 год

Образний характер мислення. Універсально-предметний код. Модель породження слова. Онтологічна природа внутрішньої форми слова.

Література

Абаев В. И. Отражение работы сознания в лексико-семантической системе языка / В. И. Абаев // Ленинизм и теоретические проблемы языкознания. – М., 1970.

Абелева И. Ю. Психология заикания у взрослых на разных фазах процесса речевой коммуникации / И. Ю. Абелева // *Вопр. психологии.* – 1974. – № 4.

Андреев И. Д. Пути и трудности познания / И. Д. Андреев. – М., 1968.

Бехтерева Н. П. О нейрофизиологическом кодировании психических явлений человека / Н. П. Бехтерева, П. В. Бундзен, А. С. Каплуновский, П. Д. Перепелкин // *Память в механизмах нормальных и патологических реакций.* – М., 1975.

Бенвенист Э. Общая лингвистика / Э. Бенвенист. – М., 1974.

Вихованець І. Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті / І. Р. Вихованець. – К., 1988.

Горелов И. Н. О возможностях одновременной переработки разнокодовой информации / И. Н. Горелов // *Предварительные материалы экспериментальных исследований по психолингвистике.* – М., 1973.

Горелов И. Н. Проблема «глубинных» и «поверхностных» структур в связи с данными психолингвистики и нейрофизиологии // *Известия АН СССР. Сер. лит. и языка.* – М., 1977. – Т.36.-№2.- С.165-176.

Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации / И. Н. Горелов. – М., 1980.

Горелов И. Безмолвный мысли знак / И. Горелов, В. Енгальчев. – М., 1991.

Горелов И. Н. Избранные труды по психолингвистике. – М., 2003. – разд. 4.

Ерахтин А. В. Проблема соотношения категорий "мышление" и "сознание" / А. В. Ерахтин // *Сознание и диалектика познания.* – Иваново, 1986.

Жинкин Н. И. О кодовых переходах во внутренней речи / Н. И. Жинкин // *Вопр. языкознания.* – 1964. – № 6.

Жинкин Н. И. Речь как проводник информации / Н. И. Жинкин. – М., 1982.

Ильенков Э. В. Соображения по вопросу о соотношении мышления и языка (речи) / Э. В. Ильенков // *Вопр. философии.* – 1977. – № 6.

Кацнельсон С. Д. Речемыслительные процессы / С. Д. Кацнельсон // *Вопр. языкознания.* – 1984. – № 4.

Кондаков Н. И. Логический словарь-справочник / Н. И. Кондаков. – М., 1975.

Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М., 1987.

Кубрякова Е. С. Теория номинации и словообразование / Е. С. Кубрякова // *Языковая номинация. Виды наименований.* – М., 1977.

Кубрякова Е. С. Части речи в ономаσιологическом освещении / Е. С. Кубрякова. – М., 1978.

- Лурия А. Р.* Язык и сознание / А. Р. Лурия. – М., 1979.
- Мартынов В. В.* Категории языка / В. В. Мартынов. – М., 1982.
- Мещеряков А. И.* Слепоглухонемые дети / А. И. Мещеряков. – М., 1974.
- Мышление и речь / Л. С. Выготский // Собр. соч. : в 6 т. – М., 1982. – Т. 2.
- Панфилов В. З.* К вопросу о соотношении языка и мышления / В. З. Панфилов // Мышление и язык. – М., 1957.
- Потебня А. А.* Мысль и язык / А. А. Потебня // Эстетика и поэтика / А. А. Потебня. – М., 1976.
- Сахарный Л. В.* Словообразование как синтаксический процесс / Л. В. Сахарный // Проблемы структуры слова и предложения. – Пермь, 1974.
- Серебренников Б. А.* О материалистическом подходе к явлениям языка / Б. А. Серебренников. – М., 1983.
- Сироткин С. А.* Чем лучше мышлению вооружаться – жестом или словом? / С. А. Сироткин // Вопр. философии. – 1977. – № 6.
- Снитко Е. С.* Внутренняя форма номинативных единиц / Е. С. Снитко. – Львів, 1990.
- Снитко О. С.* Процес породження слова в контексті загальнонаукової проблеми зв'язку мови і мислення / О. С. Снитко // Мови та культури у новій Європі: контакти і самобутність. – К., 2009.
- Спиркин А. Г.* Мышление и язык / А. Г. Спиркин. – М., 1958.
- Торопцев И. С.* Очерк русской ономазиологии (возникновение знаменательных лексических единиц) / И. С. Торопцев. – Л., 1970.
- Узнадзе Д. Н.* Психологические исследования / Д. Н. Узнадзе. – М., 1966.
- Уфимцева А. А.* Семантика слова / А. А. Уфимцева // Аспекты семантических исследований. – М., 1980.
- Шведова Н. Ю.* Об основных синтаксических единицах и аспектах их изучения / Н. Ю. Шведова // Теоретические проблемы синтаксиса современных индоевропейских языков. – Л., 1971.

Лекція 3. Внутрішній лексикон людини і його вивчення в сучасній лінгвістиці..... 2 год.

Асоціативно-вербальна мережа як ядро мовної свідомості людини. Моделі побудови внутрішнього лексикону. Динамізм та гнучність будови. Асоціативно-вербальні поля. Поняття асоціативної норми. Етнічна маркованість асоціативно-вербальних мереж. Асоціативні словники, загальна характеристика.

Гапченко О. А. Семантично похідні найменування у внутрішньому лексиконі людини (на матеріалі близькоспоріднених мов) : дис. канд. філол. наук / Гапченко О. А. – К., 1995.

Залевская А. А. Проблемы организации внутреннего лексикона человека / А. А. Залевская. – Калинин, 1977.

Залевская А. А. Межкультурный аспект проблемы ассоциаций / А. А. Залевская // Словарь ассоциативных норм русского языка. – М., 1977.

Залевская А. А. Психолингвистические проблемы семантики слова / А. А. Залевская. – Калинин, 1982.

Караулов Ю. Н. Индивидуальный ассоциативный словарь / Ю. Н. Караулов, М. М. Коробова // Вопр. языкознания. – 1993. – № 5.

Клименко А. П. Проблема лексической системности в психолингвистическом освещении / А. П. Клименко. – Минск, 1980.

Леонтьев А. А. Общие сведения об ассоциациях и ассоциативных нормах / А. А. Леонтьев // Словарь ассоциативных норм русского языка. – М., 1977.

Линдсей П. Переработка информации у человека / П. Линдсей, Д. Норман. – М., 1974.

Минский М. Фреймы как представление знаний / М. Минский. – М., 1979.

Новиков А. И. Семантические расстояния в языке и тексте / А. И. Новиков, Е. И. Ярославцева. – М., 1990.

Привалова И. В. Интеркультура и вербальный знак / И. В. Привалова. – М., 2005.

Русский ассоциативный словарь. Книга 1,2 – М., 2002.

Русский ассоциативный словарь. Книга 3. Прямой словарь: от стимула к реакции. Ассоциативный тезаурус современного русского языка. Часть II / Ю.Н.Караулов, Ю.А.Сорокин, Е.Ф.Тарасов, Н.В.Уфимцева, Г.А.Черкасова. М., 1996. 212 с.

Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми / О. О. Селіванова. – Полтава, 2008.

Словарь ассоциативных норм русского языка. – М., 1977.

Уфимцева Н. В. Культура и проблема заимствования / Н. В. Уфимцева // Встречи этнических культур в зеркале языка. – М., 2002.

Чурилина Л. Н. Актуальные проблемы современной лингвистики / Л. Н. Чурилина. – М., 2008.

Kiss G. The Associative Thesaurus of English / G. Kiss, C. Armstrong, R. Milroy. – Edinburgh, 1972.

Лекція 4. Онтогенез мови та його вивчення в контексті проблем сучасної лінгвістики. 4 год.

Розвиток інтелекту та мовної діяльності дитини. Протомова дитини. Етапи оволодіння мовою в онтогенезі. Становлення фонетичного устрою в онтогенезі. Оволодіння словотвірною та морфологічною системами мови.

Особливості номінації в онтогенезі. Динаміна асоціативно-вербальних мереж в онтогенезі.

Аткинсон Р. Л. Введение в психологию / Р. Л. Аткинсон, Р. С. Аткинсон, Э. Е. Смит, Д. Дж Бем, С. Нолен-Хоэксема. – М., 2000.

Белянин В. П. Психолінгвістика / В. П. Белянин. – М., 2007

Ваганова А. Номинация в детской речи : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Ваганова А. – Таганрог, 1997.

Волков В. В. Введение в психолінгвістику / В. В. Волков. – Ужгород, 1994.

Гвоздев А. Н. Вопросы изучения детской речи / А. Н. Гвоздев. – М., 1961.

Горелов И. Н. Основы психолінгвістики / И. Н. Горелов, К. Ф. Седов. – М., 2001.

Звуковые законы детского языка и их место в общей фонологии / Р. Якобсон // Избранные работы. – М., 1985.

Исенина Е. И. Связь протоязыка ребенка с развитием его интеллекта / Е. И. Исенина // Психолінгвістические исследования развития речи и обучения второму языку. – М., 1980.

Исенина Е. И. Семиотический анализ протоязыка детей 9–12 месяцев / Е. И. Исенина // Психолінгвістические исследования в области лексики и фонетики. – Калинин, 1983.

Караулов Ю. Н. Индивидуальный ассоциативный словарь / Ю. Н. Караулов, М. М. Коробова // Вопр. языкознания. – 1993. – № 5.

Кожухова Н. Е. Онтогенез вербальных ассоциативных структур глаголов движений : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Кожухова Н. Е. – Минск, 1991.

Леонтьев А. А. Общие сведения об ассоциациях и ассоциативных нормах" / А. А. Леонтьев // Словарь ассоциативных норм русского языка. – М., 1977.

Леушина А. И. Развитие связной речи у дошкольников / А. И. Леушина // Уч. зап. ЛГПИ. – 1941. – Т. 35.

Лурия А. Р. Язык и сознание / А. Р. Лурия. – М., 1979.

Люблинская А. А. Образ, мысль и речь в разумной деятельности ребенка-дошкольника / А. А. Люблинская // Уч. зап. ЛГПИ. – 1946. – Т. 53.

Рулева Е. А. Номинативный аспект детской речи (на материале французского, греческого, английского и украинского языков) : автореф. дис. ... канд. філол. наук / Е. А. Рулева. – Одесса, 2002.

Русский ассоциативный словарь. В 2 т. Т. 1. От стимула к реакции. – М., 2002.

Палермо Д. С. Словесные ассоциации и речевое поведение детей / Д. С. Палермо // Изучение развития и поведения детей. М., 1966.

Седов К. Ф. Нейропсихолінгвістика / К. Ф. Седов. – М., 2007.

Сеченов И. М. Избранные произведения / И. М. Сеченов. – М., 1952. – Т. 1.

Симерницкая Э. Г. Мозг человека и психические процессы в онтогенезе / Э. Г. Симерницкая. – М., 1985.

- Снитко Е. С.* Динамика ассоциативно-вербальных сетей в онтогенезе / Е. С. Снитко // Мовні і концептуальні картини світу. – К., 2004. – Вип. 11, кн. 2.
- Снитко Е. С.* Номинация в детской речи / Е. С. Снитко // Рус. яз., лит., культура в шк. и вузе. – К., 2008 – №2 (20)
- Снитко О. С.* Особливості номінації в онтогенезі / О. С. Снитко // Відображення історії та культури народу в словотворенні. – К., 2010.
- Соломоник А.* Язык как знаковая система / А. Соломоник. – М., 1992.
- Ушакова Т. Н.* Функциональная структура вторичной сигнальной системы / Т. Н. Ушакова // Психофизиологические механизмы внутренней речи. – М., 1979.
- Шахнарович А. М.* Семантический компонент языковой способности / А. М. Шахнарович // Психолингвистические проблемы семантики. – М., 1983.
- Шахнарович А. М.* Психолингвистический анализ семантики и грамматики / А. М. Шахнарович, Н. М. Юрьева. – М., 1990.
- Язык и порождение речи.* – М., 1991.
- Якушин Б. Ф.* Гипотезы о происхождении языка / Б. Ф. Якушин. – М., 1984.
- Lenneberg E .H.* Biological Foundation of Language / E. H. Lenneberg. – New York, 1967.
- Piaget J.* The Child's Conception of Space / J. Piaget, B. Inhelder. – London, 1956.
- Bruner J.* Education as Social Invention – Towards a theory of Instruction. Cambridge., 1966

Лекція 5. Психолінгвістичні аспекти міжособистісної комунікації.....4 год.

Міжособистісна комунікація у фокусі сучасних наукових досліджень. Мовленнєвий акт в межах теорії мовленнєвих актів.. Соціальні ролі комунікантів. Комунікативні стратегії та мовленнєві тактики. Взаємодія вербальних та невербальних засобів спілкування.

Література

- Аристов С. А.* Коммуникативно-когнитивная лингвистика и разговорный дискурс / С. А. Аристов // Лингвист. вест. : сб. науч. тр. – Ижевск ,1999. – Вып. 1.
- Арутюнова Н. Д.* Истоки, проблемы и категории прагматики / Н. Д. Арутюнова, Е. В. Падучева // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1985. – Вып. XVI : Лингвистическая прагматика.
- Арутюнова Н. Д.* Типы языковых значений / Н. Д. Арутюнова. – М., 1988.
- Бахтин М. М.* Эстетика словесного творчества / М. М. Бахтин. – М., 1979.
- Бахтин М.М.* Проблема речевых жанров/ М.М Бахтин.Собр.соч.- М.,1996.- Т.5, с.159-206

Берн Э. Игры, в которые играют люди. Психология человеческих взаимоотношений. Люди, которые играют в игры. Психология человеческой судьбы / Э. Берн. – М., 1992.

Будаев Э. В. Современная политическая лингвистика / Э. В. Будаев, А. П. Чудинов. – Екатеринбург 2006.

Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание / А. Вежбицкая. – М., 1997.

Гак В.Г. Высказывание и ситуация // Проблемы структурной лингвистики. – М., 1973

Гарфинкель Г. Исследование привычных оснований повседневных действий / Г. Гарфинкель // Социол. обозрение. – 2002. – Т. 2, № 1.

Гарфинкель Г. Исследования по этнометодологии / Г. Гарфинкель. – СПб., 2007.

Гнидин В. П. Светлый сон аббата Фариа. Очерки интервенциональной психотерапии / В. П. Гнидин. – М., 2003.

Горелов И. Н. Невербальные компоненты коммуникации / В. П. Гнидин. – М., 1980.

Гофман И. Представление себя другим в повседневной жизни / И. Гофман. – М., 2001.

Грайс Г. П. Логика и речевое общение / Г. П. Грайс // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1985. – Вып. XVI.

Григорьева В. С. Речевое взаимодействие в прагматическом аспекте / В. С. Григорьева. – Тамбов, 2006.

Григорьева С. А. Словарь русских жестов / С. А. Григорьева, Н. В. Григорьев, Г. Е. Крейдлин. – М., 2001.

Дейк Т. ван. Вопросы прагматики текста / Т. ван Дейк // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1978. – Вып. XVIII.

Дейк Т. А. ван. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк. – М., 1989.

Демьянков В. З. Теория речевых актов в контексте современной зарубежной литературы / В. З. Демьянков // Новое в зарубежной лингвистике – М., 1986. – Вып. XVII.

Дридзе Т. М. Текстовая деятельность в структуре социальной коммуникации. Проблемы семиосоциопсихологии / Т. М. Дридзе. – М., 1984.

Звегинцев В. А. Предложение и его отношение к языку / В. А. Звегинцев. – М., 1976.

Зимняя И. А. Функциональная психологическая схема формирования и формулирования мысли посредством языка / И. А. Зимняя // Исследование речевого мышления в психолингвистике. – М. 1985.

Иссерс О. С. Коммуникативные стратегии и тактики русской речи / О. С. Иссерс. – М., 2006.

Караулов Ю. Н. Русский язык и языковая личность / Ю. Н. Караулов. – М. 1987.

Кашкин В. Б. Введение в теорию коммуникации / В. Б.Кашкин. – Воронеж, 2000.

Кобозева И. М. "Теория речевых актов " как один из вариантов теории речевой деятельности. / И. М. Кобозева // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1986. Вып. XVII.

Конечкая В. П. Социология коммуникаций.. – М., 1997.

Красных В. В. Коммуникация в свете лингвокогнитивного подхода / В. В. Красных // Функциональные исследования : сб. ст. по лингвистике. – М., 1997. – Вып. 3.

Крейдлин Г. Е. Голос и тон в языке и речи / Г. Е. Крейдлин // Язык о языке. – М., 2000.

Крысин Л. П. Язык. Культура. Этнос / Л. П. Крысин. – М., 1994.

Лабунская В. А. Невербальное поведение / В. А. Лабунская. – Ростов н/Д, 1986.

Лабунская В. А. Психология экспрессивного поведения / В.А.Лабунская. – М., 1989.

Лингвистическая прагматика и общение с ЭВМ. – М., 1989.

Лосев А. Ф. Введение в общую теорию языковых моделей. / А. Ф. Лосев. – М., 2004.

Луман Н. Что такое коммуникация / Н. Луман // Социол. журн. – 1995. – № 3.

Миллер Дж. Планы и структуры поведения / Дж. Миллер, Е. Галантер, К. Прибрам. – М., 1960.

Монтень М. Опыты. Избранные произведения / М. Монтень : в 3 т. – М., 1992. – Т. 1.

Основы теории коммуникации / Сост. Ж. В. Николаева. – Улан-Уде, 2004

Остин Дж. Л. Избранное / Дж. Л. Остин. – М., 1999.

Остин Дж. Л. Чужое сознание / Дж. Л. Остин // Философия, логика, язык. – М., 1987.

Падучева Е. В. Высказывание и его соотношенность с действительностью / Е. В. Падучева // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1986. – Вып. XVII.

Прохоров Ю. Е. Русские. Коммуникативное поведение / Ю. Е. Прохоров, И. А. Стернин. – М., 2006.

Риторика: книга первая / Аристотель // Античные риторики / сост. А. А. Тахо-Годи. – М., 1978.

Сепир Э. Коммуникация / Э. Сепир // Избранные труды по языкознанию и культурологии / Э. Сепир. – М., 1993.

Серль Дж. Р. Основные понятия исчисления речевых актов / Дж. Р. Серль, Д. Вандервекен // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1986. – Вып. XVIII.

Серль Дж. Что такое речевой акт // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1986. – Вып. XVII.

Сиротинина О. Б. Язык и общение / О. Б. Сиротинина. – Саратов, 1995.

Словарь русского языка : в 4 т. – М., 1984. – Т. 3.

Столнейкер Р. С. Прагматика / Р. С. Столнейкер // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1985. – Вып. XVI.

Сусов И. П. К предмету прагматилингвистики | И. П. Сусов // Содержательные аспекты предложения в тексте. – Калинин, 1983/

Третьякова В. С. Когнитивный аспект описания общения / В. С. Третьякова. – М., 2000.

Филиппов А. Ф. Социально-философские концепции Никласа Лумана / А. Ф. Филиппов // Социол. исслед. – М., 1983. – № 2.

Формановская Н. И. Речевое взаимодействие: коммуникация и прагматика / Н. И. Формановская. – М., 2007.

Формановская Н. И. Речевой этикет и культура общения / Н. И. Формановская. – М., 1989.

Хаймс Д. Х. Этнография речи / Д. Х. Хаймс // Новое в лингвистике. – М., 1975. – Вып. VII.

Хауген Э. Лингвистика и языковое планирование / Э. Хауген // Новое в лингвистике. – М., 1975. – Вып. VII.

Шаховский В. И. Эмоции во лживой коммуникации / В. И. Шаховский // Язык. Сознание. Коммуникация. – М., 2005. – Вып. 30.

Язык жестов :. – Минск, 1995

Argyle M., Furnham A., Graham J.A. Social situations. – L.: Cambridge University press, 1981.

Berger, P. The Social Construction of Reality / P. Berger, T. Luckman. – New York, 1967.

Goffman E. Behavior in Public Places / E. Goffman. – New York, 1963,

Goffman E. On face work / E. Goffman // Interaction Ritual. – New York, 1967a.

Goffman E. The nature of deference and demeanor / E. Goffman // Interaction Ritual. – New York, 1967b.

Gumperz J. J. Discourse Strategies / J. J. Gumperz. – Cambridge, 1982.

Лекція 6. *Етнолінгвістика та її роль у глобалізованому*

світі.....4 год.

Етнолінгвістика в контексті інших наукових галузей та лінгвістичних дисциплін. Предмет і завдання сучасної етнолінгвістики. Психологічні параметри етнічної ідентичності. Когнітивна база людини. Система ментефактів. Етнічна маркованість знань, концептів, уявлень. Проблема співвідношення мови та культури.

ЛІТЕРАТУРА

- Гумбольдт В. фон.* Избранные труды по языкознанию. - М., 1984
Гумбольдт В. фон. Язык и философия культуры. - М., 1985
Исаев М.И. Словарь этнолингвистических понятий и терминов. - М., 2001
Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность М., 1987
Караулов Ю.Н. Словарь Пушкина и эволюция русской языковой способности. Изд.2. М., 2006, 168 с.
Кибрик А.Е. Лингвистические постулаты // Уч. зап. Тарт. ун-та. Вып.621. Механизмы ввода и обработки знаний в системах понимания текста: Труды по искусственному интеллекту. Тарту. 1983. С.24-39
Красных В.В. «Свой» среди «чужих»: миф или реальность? М., 2003
Привалова И.В. Интеркультура и вербальный знак. М., 2005
Пономарьев А. Українська етнографія. - К., 1994
Постовалова В.И. Картина мира в жизнедеятельности человека // Роль человеческого фактора в языке. Язык и картина мира. М., 1988
Приходько А.М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя, 2007
Сепир Э. 1960 Избранные труды по языкознанию и культурологии. М., 1993
Слухай Н.В., Снитко О.С., Вільчинська Т.П. Когнітологія та конпологія в лінгвістичному висвітленні. К., 2011, с.61-72
Снитко Е.С., Кулинич И.А. Русский язык в этнолингвистическом освещении. К., 2005
Тер-Минасова С.Г. Война и мир языков и культур. М., 2007
Чулкина Н.Л. Мир повседневности в языковом сознании русских: Лингвокультурологическое описание. Изд.2. 2007, 256 с.
Щерба Л.В. О тояком аспекте языковых явлений и эксперименте в языкознании // Щерба Л.В. Языковая система и речевая деятельность. М, 1974
Этнопсихолінгвістика. М., 1988

Лекція 7. Історія етнолінгвістики. Етапи становлення 4 год.

Становлення східнослов'янської етнолінгвістики. Сучасний етнолінгвістичний бум. Західна етнолінгвістика. "Гіпотеза лінгвістичної відносності" Е. Сепіра і Б. Уорфа. Етноцентрична концепція А. Вежбицької. Етнографія мовлення (Д. Хаймс).

Література

- Булаховский Л.А.* Александр Афанасьевич Потебня. К., 1952
- Буслаев Ф.И.* О преподавании отечественного языка, М., 1867
- Вежбицкая А.* Язык. Культура. Познание. М., 1997
- Вежбицкая А.* Семантические универсалии и описание языков. М., 1999
- Вейсгербер Л.* Родной язык и формирование духа. М., 1993
- Виклади давньослов'янських легенд, або міфологія* укладена Я. Головацьким. К., 1991
- Герд А.С.* Введение в этнолингвистику.- Санкт-Петербург, 1995
- Голубовская И.А.* Этнические особенности языковых картин мира. К. 2002
- Гумбольдт В.фон.* Избранные труды по языкознанию, М., 1984
- Гумбольдт В.фон.* Язык и философия культуры, М., 1985
- Дмитренко М. А.А.* Потебня – собиратель и исследователь фольклора. К., 1985
- Донченко О., Романенко Ю.* Архетипи соціального життя і політика К. 2001
- Жайворонок В.В.* Українська етнолінгвістика. Нариси. К., 2007
- Кобзев А.И.* Учение Ван Янмина и классическая китайская философия. М., 1983
- Копыленко М.М.* Основы этнолингвистики. Алматы, 1995
- Лукинова Т.Б.* О.О.Потебня як дослідник слов'янського язичництва // Наукова спадщина О.О.Потебні й сучасна філологія. К., 1985
- Никитина С.Е.* Языковое сознание и самосознание личности в народной культуре // Язык и личность. М., 1989
- Пономарьов А.* Українська етнографія, К., 1994
- Потебня А.А.* Эстетика и поэтика. М., 1976
- Потебня А.А.* О некоторых символах в славянской народной поэзии// Потебня А.А. Слово и миф. М., 1989
- Снитко Е.С., Кулинич И.А.* Русский язык в этнолингвистическом освещении. К., 2005
- Токарева И.И.* Этнолингвистика и этнография общения. Минск, 2003
- Топорков А.Л.* Теория мифа в русской филологической науке XIX в., М., 1997
- Толстой Н.И.* О некоторых этнолингвистических наблюдениях А.А.Потебни. // Потебніанські читання, К., 1981
- Толстой Н.И.* Некоторые проблемы и перспективы славянской и общей этнолингвистики. // Известия АН СССР, сер. ЛиЯ, 1982. Т.41, №5
- Толстой Н.И.* Этнолингвистика в кругу гуманитарных дисциплин // Русская словесность. Антология. М., 1999
- Вежбицкая А.* Язык. Культура. Познание. М., 1997
- Кибрик А.Е.* Э.Сепир и современное языкознание // Эдвард Сепир. Избранные труды по языкознанию и культурологии. М., 1993
- Сепир Э.* Избранные труды по языкознанию и культурологии. М., 1993

Селіванова О.А. Сучасна лінгвістика. Напрями та проблеми. Полтава, 2008, С.262-272

Этнология в США и Канаде.- М.,1989

Лекція 8. **Коди культури в мовній об'єктивації**

світу.....2 год.

Концептуальна картина світу та методи її вивчення. Мовна картина світу як дзеркало історії та культури етносу. Основні напрямки вивчення МКС в сучасному мовознавстві . Загальнолюдське і етнонаціональне в МКС. Елементи етноспецифічного в російській МКС.

Голубовська І. О. Етнічні особливості мовних картин світу / І. О. Голубовська. – К., 2004.

Дандес А. Фольклор: семиотика и/или психоанализ / А. Дандес. – М., 2003.

Жайворонок В. Знаки української етнокультури. Словник-довідник / В. Жайворонок. – К., 2006.

Иванов В. В. Славянские языковые моделирующие семиотические системы. (Древний период) / В. В. Иванов, В. Н. Топоров. – М., 1965.

Иванов В. В. Исследования в области славянских древностей / В. В. Иванов, В. Н. Топоров. – М., 1974.

Кобзев А. И. Учение Ван Янмина и классическая китайская философия / А. И. Кобзев. – М., 1983.

Красных В. Этнопсихолінгвістика и лингвокультурология / В. Красных. – М., 2002.

Красных В. "Свой " среди "чужих": миф или реальность? / В. Красных. – М., 2003.

Купер Дж. Энциклопедия символов / Дж. Купер. – М., 1995.

Левкиевская Е. Мифы русского народа / Е. Левкиевская. – М., 2000.

Мелетинский Е. М. Проблемы структурного описания волшебной сказки / Е. М. Мелетинский, С. Ю Неклюдов., Е. С. Новик, Д. М. Сегал // Структура волшебной сказки. – М., 2001.

Олкер Х. Р. Волшебные сказки, трагедии и способы изложения мировой истории / Х. Р. Олкер // Язык и моделирование социального взаимодействия. – М., 1987.

Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія / О. Селіванова. – Полтава, 2006.

Снитко Е. С. Опозиция верх/низ в семиотике русской сказки / Е. С. Снитко // Мовні і концептуальні картини світу. – 2005. – Вип. 18, кн. 2. – С. 190–194

Таранець В. Г. Походження поняття числа і його мовної реалізації / В. Г. Таранець. – О., 2000.

Уилрайт Ф. Метафора и реальность / Ф. Уилрайт // Теория метафоры. – М., 1990.

Шведова М. О. Вербалізація образних стереотипів сприйняття часу в російській мові / М. О.Шведова. – К., 2008.

Юнг К. Г. Паттерны поведения и архетипы / К. Г Юнг // О природе психе / К. Г. Юнг. – М. ; К., 2002.

Hicks D. Tetum Chosts and Kin. Palo Alto / D. Hicks. – Calif., 1976.

Klein Sh. Modeling Propp and Levi-Strauss in a metasymbolic Simulation System / Sh. Klein, M. A. Aechlimann etc. // Patterms in oral literature. – The Hague ; Paris ; Mouton, 1977.

Levi-Strauss C. The Story of Lynx / C. Levi-Strauss. – Chicago, 1995.

Propp V. Theory and History of Folklore / V. Propp. – Minneapolis, 1984

Sherman Sh. Perils of the of the Princess: Gender and Genre in video games / Sh. Sherman // Western Folklore. – 1997. – Vol. 56, № 3–4.

Лекція 9. *Ментальні характеристики людини та особливості її комунікативної поведінки.*

..... 4 год.

Поняття комунікативного стереотипу. Етнічні стереотипи російської мовної поведінки. Невербальні компоненти комунікації та їх етнічна маркованість. Міжкультурна комунікація та основні аспекти її вивчення у сучасній лінгвістиці

Література:

Белянко О.Е., Трушина Л.Б. Русские с первого взгляда. М.,1996

Караулов Ю.Н. Русский язык и языковая личность, М.,1987

Лосский Н.О. Характер русского народа: В 2 кн., 1957

Ю.Е.Прохоров, И.А.Стернин. Русские. Коммуникативное поведение М.,2007, с. 90-124

Сергеева А.В. Русские. Стереотипы поведения. Традиции, Ментальность. М.,2007

Формановская Н.И. Речевое общение: коммуникативно-прагматический подход М.,2002